

Iwona Chomiak-Orsa, Andrzej Greńczuk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mails: iwona.chomiak@ue.wroc.pl; andrzej.grenczuk@gmail.com

**ZNACZENIE NARZĘDZI WIRTUALIZACJI
PROCEDUR CYWILNYCH
W OPISYWANIU PROCESÓW PRAWNYCH**

**SIGNIFICANCE OF VISUALIZATION
OF THE CIVIL PROCEDURES
FOR BETTER ILLUSTRATION OF LEGAL PROCESSES**

DOI: 10.15611/ie.2017.1.02

JEL Classification: B83, K19, M15

Streszczenie: Celem artykułu jest wstępna analiza możliwości wykorzystania narzędzi wizualizacji procesów prawnych na potrzeby lepszego zobrazowania przepływów zachodzących w systemie prawnym. Artykuł przedstawia problematykę postępowania cywilnego z perspektywy procedur prawnych, które powinny być w pełni ustrukturyzowane oraz ustandaryzowane. Ponieważ realizacja procedur cywilnych dotyczy interesariuszy, dla których niejednokrotnie zrozumienie kolejnych etapów postępowania jest trudne, autorzy wskazują na możliwość zastosowania narzędzi wizualizacji procesów, która może znacznie wspomóc przeciętnego obywatela w zrozumieniu procedur cywilnych, których jest wykonawcą. Autorzy wskazują na szerokie spektrum procedur wchodzących w skład postępowania cywilnego, a na tym tle omawiają narzędzia wizualizacji mogące być wykorzystane do zwiększenia zrozumiałości tych procedur przez interesariuszy, a co się z tym wiąże – poprawy jakości ich wykonania

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, procedura, wizualizacja, narzędzia wizualizacji, BPMN, UML.

Summary: The purpose of this article is a preliminary analysis of the possibilities of using visualization tools for the legal process needs to better illustrate the flow occurring in the legal system. The article presents the issue of civil procedure from the perspective of legal procedures, which should be fully structured and standardized. Since the implementation of civil proceedings concerns the stakeholders, for whom understanding the subsequent stages of the procedure is often difficult, the authors suggest the possibility of using the tools of visualization processes, which can significantly help an average citizen to understand the civil proceedings, which he/she is the contractor. Thus, the authors briefly indicate both a broad spectrum of procedures included in the civil proceedings and against this background discuss visualization tools that can be used to enhance the intelligibility of these procedures by the stakeholders and, what is closely related, improve the quality of their performance.

Keywords: civil procedure, procedure, virtualization, virtualization tools, BPMN, UML.

1. Wstęp

Zrozumienie procedur sądowych dla większości przeciętnych obywateli stanowi problem. Zawiłości prawne procedur oraz wymogi formalne dokumentowania poszczególnych faz realizacyjnych tychże procedur dla przeciętnego Kowalskiego są wręcz niemożliwe do zrozumienia. Problem jest tym istotniejszy, że procedury sądownicze wymagają bezwzględnego stosowania się do zdefiniowanych wymogów postępowań, ponieważ niedopełnienie wymagań powoduje przerwanie procedury bądź konieczność jej wznowienia. To niejednokrotnie wiąże się ze wzrostem kosztów prowadzonych procedur po stronie zarówno organów państwowych, jak i interesariuszy procesu postępowania.

Problemy te – mimo że zostały wskazane tylko pobieżnie, stanowią o istotności zagadnienia, jakim jest wybieranie właściwych narzędzi i mechanizmów uświadamiania uczestników postępowań sądowych o ich obowiązkach, prawach oraz zasadach którym podlegają.

Autorzy niniejszego artykułu wskazują na możliwość zastosowania wybranych narzędzi wizualizacji procesów, które mogłyby wspomóc interesariuszy procedur sądowych w uzyskiwaniu większej skuteczności w ich realizowaniu. Artykuł ma na celu zainteresować czytelników możliwościami zastosowania wybranych narzędzi wizualizacji procesów zarówno z obszaru wizualizacji danych na potrzeby zarządzania, jak i narzędzi wykorzystywanych do wizualizacji procesów biznesowych stosowanych w dziedzinie modelowania procesów biznesowych.

Autorzy tekstu są przekonani, że obszar unormowań sądowych, związanych z realizacją procedur sądowych, stanowi również dziedzinę, w której wykorzystanie odpowiednich narzędzi wizualizacyjnych może się przyczynić do znacznej poprawy i skuteczności realizowanych procedur.

W niniejszym tekście wskazano podział na dwa główne obszary postępowań cywilnych oraz ich krótką charakterystykę. Na tym tle omówiono główne grupy narzędzi wykorzystywanych do wizualizacji problemów zarządczych, jakie są stosowane w obszarze działalności sądownictwa w Polsce. W części projektującej autorzy artykułu opisali najważniejsze obszary postępowania cywilnego, w których – ich zdaniem – najbardziej zasadne jest wykorzystywanie narzędzi do mapowania procesów tak, aby przyczyniło się to do poprawy jakości realizacji procedur sądowych.

2. Charakterystyka postępowania cywilnego w Polsce

Postępowanie cywilne, obok postępowania administracyjnego, sądowo-administracyjnego i karnego, pełni funkcję realizacji prawa materialnego, czyli urzeczywistnienie praw lub obowiązków wyrażonych w przepisach ustaw. „Postępowanie cywilne jest prawnie zorganizowanym działaniem ludzkim służącym załatwieniu spraw cywilnych. Przez załatwienie spraw cywilnych należy rozumieć rozpoznanie tych

spraw, przymusowe wykonanie orzeczeń sądowych i innych aktów w tych sprawach oraz dokonywanie innych czynności w tychże sprawach” [Broniewicz 1996, s. 11].

Postępowanie cywilne prowadzone jest na podstawie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego¹ (dalej KPC). Zakres regulacji przedmiotowej został określony w art. 1 określającym zakres pojęcia „sprawa sądowa”, zgodnie z którym „Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne)”. Jak wynika z treści tego artykułu, w tym postępowaniu nie będą rozpatrywane sprawy z zakresu prawa administracyjnego, karnego czy innych dziedzin prawnych, które nie zostały wymienione wprost w treści tego artykułu². Oznacza to, że postępowanie cywilne stanowi jedną z najczęściej podejmowanych dróg postępowania sądowego przez większą część społeczeństwa.

Rozpoznanie spraw cywilnych zastrzeżone jest dla sądów powszechnych, które w konstytucyjnej regulacji znajdują się obok Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych i sądów wojskowych. Szczegółowa regulacja dotycząca sądownictwa powszechnego została określona w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych³. Do kategorii sądów powszechnych ustawodawca zaliczył: sądy rejonowe, sądy okręgowe oraz sądy apelacyjne (art. 1 §1 ustawy), jak również zakres ich wymiaru sprawiedliwości w zakresie nie należącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego (§ 2 ustawy).

Ten zakres postępowania sądowego jest najczęściej podejmowany w odniesieniu do wszelkich roszczeń, postępowań egzekucyjnych czy innych spraw cywilnych rozstrzyganych przy udziale organów sądowych. Aby zasygnalizować obszerność problemu, w następnym punkcie zostaną pokrótce wskazane i omówione główne rodzaje postępowań cywilnych.

3. Rodzaje postępowań cywilnych

W ramach wcześniej omówionego postępowania mamy możliwość wyspecyfikowania dwóch głównych grup postępowań cywilnych, zwanych inaczej trybami. Są one zaprezentowane na rys. 1 i 2 w ujęciu odpowiednio trybów procesowych oraz nieprocesowych.

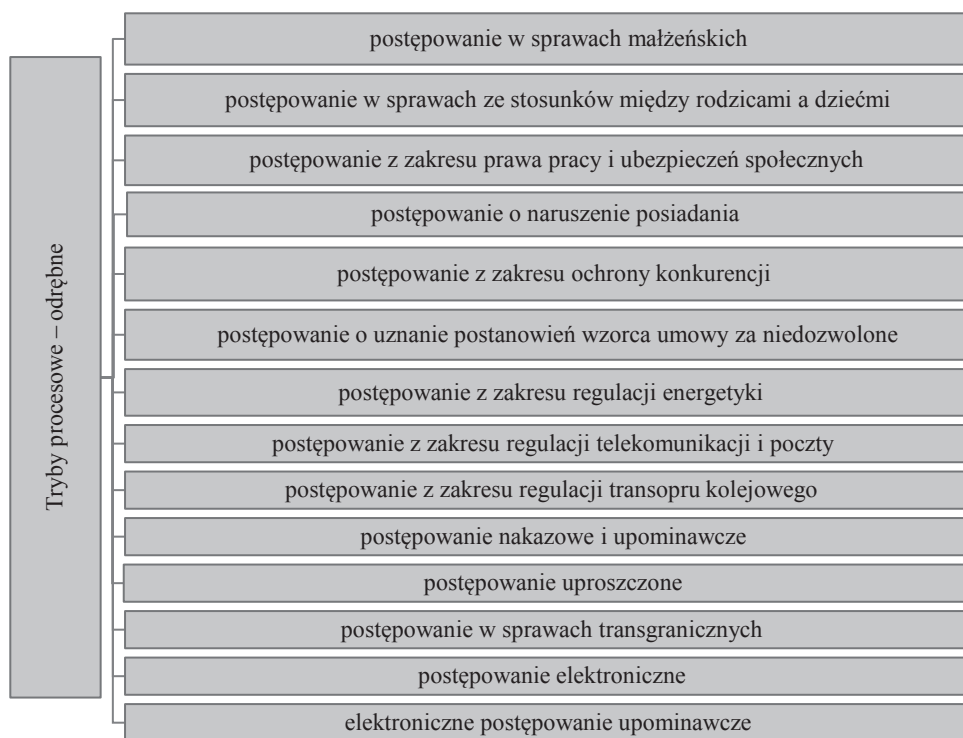
W pierwszy przypadku dokonano specyfikacji trybów procesowych. Każdy z trybów postępowania ma swoją regulację w ramach KPC. Postępowanie procesowe prowadzone jest na podstawie artykułów 183¹-366. W tym trybie dochodzi do

¹ DzU 2016 nr 0, poz. 1822 z późn. zm.

² Zakres regulacji prawnych zaliczanych i niezaliczanych do pojęcia „sprawa sądowa”, jak również przekazanych z mocy ustaw szczególnych, zob. [Zieliński (red.) 2014, s. 8-17].

³ DzU 2015 nr 0, poz. 133 z późn. zm.

spotkania się stron przed sądem i rozpoznaniem sprawy na rozprawie. W trakcie tego postępowania sąd będzie decydować, czy dopuści lub nie przedstawione rzeczy jako dowód w sprawie, tj. dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych, oględziny, przesłuchanie stron, inne środki dowodowe, wiedzę pozyskaną samodzielnie przez sąd w toku czynności podjętych przez skład orzekający.

Rys. 1. Syntetyczne zestawienie trybów procesowych – odrębnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie KPC.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego sąd wydaje orzeczenie. Do kategorii orzeczeń KPC zalicza:

- Wyroki – stanowią merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy, którą zajmował się sąd (art. 316). Wyroki mogą rozstrzygać całość roszczenia, część roszczenia przez wydanie wyroku częściowego (art. 317), jak również wyrok wstępny (art. 318). Gdy pozwany nie stawił się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo, mimo stawienia się, nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda wyrok zaoczny (art. 339). Środkiem odwoławczym jest apelacja.
- Nakaz zapłaty – podobnie jak wyrok nakaz zapłaty rozstrzyga merytorycznie sprawę w trybie postępowania upominawczego, nakazowego, elektronicznego

postępowania upominawczego. Do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach. Środkiem odwoławczym jest sprzeciw.

- Postanowienia sądu – obok wyroków i nakazów zapłaty służą do rozstrzygnięcia spraw, w których kodeks nie przewiduje wydania wyroku lub nakazu zapłaty. Zakres postanowień możemy podzielić na dwa rodzaje:

1) postanowienia kończące postępowanie:

- odrzucające pozew;
- umarzające postępowanie;
- odrzucające środek zaskarżenia;
- uznające ugodę za niedopuszczalną, wydane w postępowaniu pojedynczym przez sąd rejonowy;
- oddalające zażalenie przez sąd drugiej instancji na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu pozwu, o odrzuceniu apelacji albo zażalenia;
- umarzające postępowanie przez sąd drugiej instancji w razie cofnięcia apelacji lub zażalenia; gdy cofnięcie apelacji nastąpiło przed sądem pierwszej instancji, postępowanie umarza sąd pierwszej instancji;
- w postępowaniu egzekucyjnym w momencie umorzenia postępowania egzekucyjnego z urzędu na podstawie art. 824 lub na wniosek wierzyciela w oparciu o art. 825 KPC;

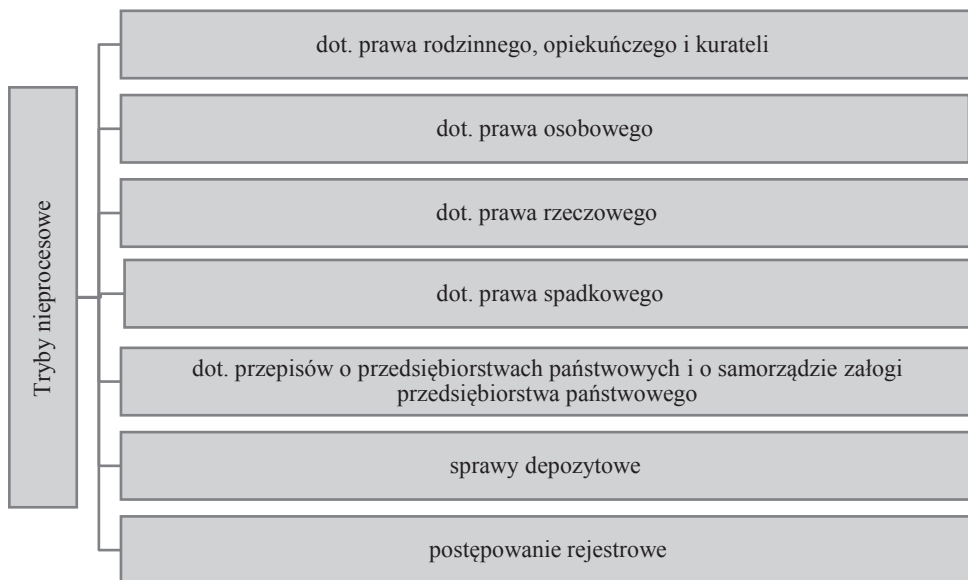
2) postanowienia niekończące postanowień:

- w sprawach wymienionych w art. 394 §1 pkt 1-12 KPC;
- stwierdzenie prawomocności orzeczenia – art. 363 KPC;
- udzielające zabezpieczenia – art. 739 §1 KPC.

Drugą wyspecyfikowaną grupę stanowią postępowania nieprocesowe (zob. rys. 2).

Postępowanie nieprocesowe w przeciwieństwie do postępowania procesowego, nie ma na celu merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, lecz potwierdzenie określonego stanu faktycznego przy określonym zdarzeniu prawnym. Zdarzeniem prawnym jest „każdy fakt prawny, którego wystąpienie jest niezależne od ludzkiej woli. Zdarzeniami prawnymi są przede wszystkim zjawiska ze sfery przyrody (np. pożar aktualizujący obowiązek odszkodowawczy po stronie firmy ubezpieczeniowej), w tym także rozmaite aspekty życia ludzkiego niezwiązane z ludzką wolą, lecz z naszą naturą (np. choroba dająca podstawę do ubiegania się o określone prawem świadczenie chorobowe)” [Kozak 2008, s. 311]. Należy również podkreślić, iż przepisy o postępowaniu nieprocesowym będziemy stosować również w sytuacji, kiedy przepisy ustawy szczególnie tak stanowią.

Postępowanie egzekucyjne jest ostatnim stadium postępowania cywilnego. Postępowanie to służy wykonaniu orzeczenia sądowego, tj. wyroku lub nakazu zapłaty, w przypadku jego niewykonania przez pozwanego. Postępowanie to najczęściej wszczynane jest na wniosek wierzyciela, z urzędu – w razie zalegania z płatnościami na rzecz Skarbu Państwa, np. grzywna zasądzona na stronę postępowania cywilnego w jego trakcie. Postępowanie to prowadzone jest przez komornika sądowego działającego przy sądzie rejonowym. Status prawny komornika określony jest w Ustawie

Rys. 2. Syntetyczne zestawienie trybów nieprocesowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie KPC.

z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji⁴. Komornik wykonuje swe czynności, bazując na przepisach KPC, jak również na podstawie wskazanej ustawy.

Omówione uprzednio trzy główne grupy postępowań cywilnych charakteryzują się niezmiernym skomplikowaniem proceduralnym, co nie tylko wynika ze znacznej liczby dokumentów i unormowań formalnych zdefiniowanych w procedurach, ale również uzależnione jest od warunków, które musi spełnić interesariusz procedury. Ta mnogość opcji proceduralnych znacznie utrudnia zrozumienie zasad przez obywateli uczestniczących w postępowaniach cywilnych. W związku z tym narzędziami, które mogłyby zwiększyć czytelność i poprawić komunikację między podmiotami postępowań cywilnych są – zdaniem autorów artykułu – narzędzia wizualizacji procesów.

4. Narzędzia wizualizacji

Jak głosi chińskie przysłowie, „Obrazek wart jest tysiąca słów” – tak też w rozumieniu procedur obowiązujących w postępowaniach sądowo-administracyjnych można wykorzystywać narzędzia wizualizacji. Cytując literaturę, można wymieniać

⁴ Tekst jednolity DzU 2016 nr 0, poz. 1138.

kilka głównych celów wizualizacji. Za pomocą środków i narzędzi graficznych prezentowane są myśli abstrakcyjne, propozycje rozwiązań technicznych, idee wynikające z badań medycznych czy przykłady dydaktyczne [Plattner, Hentschel 2006, s. 133-176; Frank, Schlichting 2004, s. 209-210]. W tym ujęciu wizualizacja ma przede wszystkim na celu ułatwić proces komunikacji między nadawcą a odbiorcom informacji lub wiedzy. Jak definiuje H. Dudycz, „wizualizację można przedstawić jako proces przetwarzania złożonych struktur danych na formę czytelną dla odbiorcy (wykorzystując mechanizm percepcji) przy zastosowaniu elementów graficznych. Obraz można wykonać za pomocą różnych narzędzi, rozpoczynając od ołówka i kartki papieru, a kończąc na środkach informatycznych (sprzęt i oprogramowanie)” [Dudycz 1997, s. 25]. Na przykład przeczytanie dużego fragmentu tekstu może spowodować to, iż nie będzie się pamiętać, co się czytało na początku, szczególnie gdy w treści znajdują się opisy kilku sytuacji i sposobów ich rozwiązania. Przedstawienie tej części w postaci graficznej, z wykorzystaniem narzędzi, o których będzie mowa dalej, znacznie ułatwi zrozumienie i zapamiętanie prezentowanych informacji. Informacje tekstowe dostarczane są przez dwa główne zmysły: wzrok i słuch, przy czym wzrok dostarcza najwięcej informacji. Również należy pamiętać o poprawności sporządzonej graficznie prezentacji danych, ponieważ najmniejszy błąd może spowodować zniekształcenie lub błędny przekaz danych, informacji, wiedzy.

Skoro powiedziano, iż wizualizacja jest graficzną formą przedstawienia danych, informacji, wiedzy, należy wskazać, z jakich narzędzi będzie można skorzystać, aby móc ją w pełni wykorzystać. W tym miejscu należy wskazać, że przez narzędzie będziemy rozumieć program, czyli określony zbiór instrukcji służący osiągnięciu określonego celu, jak również określoną notację, czyli „umowny sposób zapisu symboli, liter, znaków, itp. Umożliwia ona, w sposób formalny, zapis treści wyrażień, reguł, wzorów, formuł itd.”⁵.

W literaturze przedmiotu możemy wskazać syntetyczne zestawienie typologii obrazów graficznych (rys. 3).

Podstawowym typem prezentowania danych jest tabela. Składa się ona z następujących części: nagłówka (tytuł w pionie, kolumna) i wierszy (tytuł w poziomie), jeżeli mamy zamiar przedstawić jakiś fakt lub dane w większej liczbie, to tworzymy odpowiednią liczbę nagłówków (kolumny z określoną nazwą) i wierszy. Przecięcia wiersza i kolumny nazywamy komórką, w której mieszczą się dane powiązane z nagłówkiem i kolumną. Między nagłówkami i kolumnami występują linie, które oddzielają poszczególne komórki zwiększające czytelność całej tabeli. Ponadto w tabelach mogą występować podsumowania wartości w końcowej jej części [Dudycz 1997, s. 49-51].

Kolejnym typowym sposobem graficznej prezentacji danych są wykresy. Wykorzystywane są głównie do ukazania danych liczbowych. Tę samą wartość liczbową w postaci zbioru możemy przedstawić za pomocą różnych wykresów. Należy zazna-

⁵ Zob. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Notacja, dostęp: 8.01.2017].

Rys. 3. Typologia wizualizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Dudycz 1997].

Ewidencja spraw w sądach powszechnych (w tys.)

Lata	Wpływy spraw	Sprawy do załatwienia (pozostałość z roku poprzedniego i wpływ w danym roku łącznie)	Załatwiono	Pozostałość na okres następny
w liczbach bezwzględnych (w tys.)				
2010	12 935	14 492	12 791	1 701
2011	13 584	15 285	13 386	1 900
2012	14 040	15 940	14 103	1 837
wskaźniki dynamiki (2010 = 100)				
2010	100,0	100,0	100,0	100,0
2011	105,0	105,5	104,7	111,7
2012	108,5	110,0	110,3	108,0
wskaźniki dynamiki (rok poprzedni = 100)				
2010	100,0	100,0	100,0	100,0
2011	105,0	105,5	104,7	111,7
2012	103,4	104,3	105,4	96,7

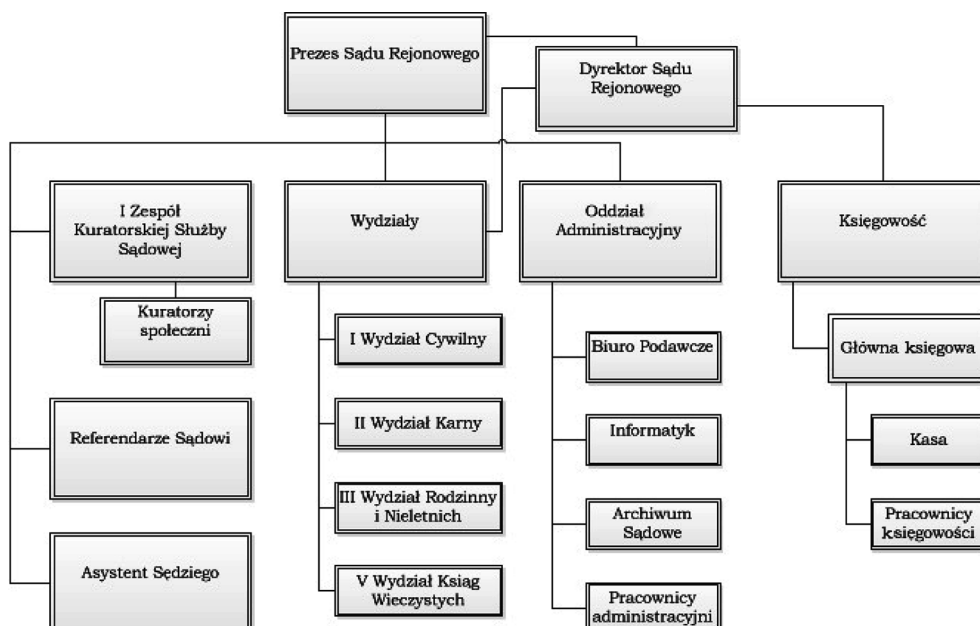
Rys. 4. Przykład zestawienia w postaci tabeli

Źródło: [<https://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/statystyki/statystyki-2012/download,2290,0.html>].

czyć, iż w praktyce utarło się wykorzystywanie określonych wykresów do prezentacji określonego zbioru ze względu na jego specyfikę. Wykresy, w przeciwieństwie do tabel, wymagają legendy sporządzonej w celu opisania poszczególnych słupków. Wśród wykresów możemy wyróżnić następujące:

- powierzchniowy w kształcie koła,
- pierścieniowy
- liniowy
- słupkowy,
- punktowy,
- obrazkowy.

W strukturach sądownictwa do wizualizacji – przede wszystkim hierarchii podmiotów organizacyjnych, jak również podstawowej struktury przynależności – najczęściej stosowane są schematy organizacyjne. Przykład tego typu wizualizacji zawiera rys. 5.

Rys. 5. Przykładowy schemat organizacyjny sądu rejonowego

Źródło: [http://www.lancut.sr.gov.pl/_archiwum/node/85].

Schematy niekiedy są utożsamiane z diagramami, które „odzwierciedlają nieilościowe informacje oraz prezentują zależności czasowe i/lub przestrzenne między różnymi działaniami. Służą raczej do pokazania fizycznych lub konceptualnych zależności, nie zaś wielkości numerycznych” [Dudycz 1997, s. 58]. Można wymienić ich następujące rodzaje:

- organizacyjny,
- kolisty,
- współzależności,
- powiązań,
- typu piramida,
- lista,
- sieciowy.

Mapy głównie przekazują informacje geograficzne, wskazując, w którym miejscu zostało np. popełnione przestępstwo, w którą stronę udał się sprawca po jego popełnieniu. Na tej podstawie możliwe określenie jest nie tylko potencjalnego miej-

sca pobytu sprawcy, ale również określenie potencjalnego obszaru/miejsca, w którym może popełnić kolejne przestępstwo. W tym przypadku opierać się będziemy na określonych fragmentach mapy świata, wykorzystując tu różnego typu widoki⁶. W przypadku procedury prania brudnych pieniędzy możemy wskazać, w jaki sposób pieniądze były przesyłane, co umożliwi zidentyfikowanie potencjalnej (zorganizowanej) grupy przestępczej.

Ikony, jako postać graficzna, intuicyjnie mówią, jakie znaczenie ma dany obiekt, który reprezentują. Podczas wizualizacji zagadnień prawniczych raczej nie są one wykorzystywane. Zastosowanie ikon sugeruje się w modelowaniu procesów biznesowych, ponieważ określone wyrażenie lub zwrot można przedstawić za ich pomocą, o czym jeszcze będzie mowa.

Zdjęcia i rysunki w procesie wizualizacji procedur cywilnych nie są wykorzystywane. Mogą być głównie użyte do prezentacji rozwiązań technicznych, a przykład ich użycia to rozmieszczenia urządzeń audio-wideo w celu nagrywania rozpraw, czego rezultat stanowi następnie protokół elektroniczny.

Bazując na tym, co już napisano, w ogólny sposób możemy przedstawić postępowanie cywilne z wykorzystaniem notacji BPM (zob. rys. 6).

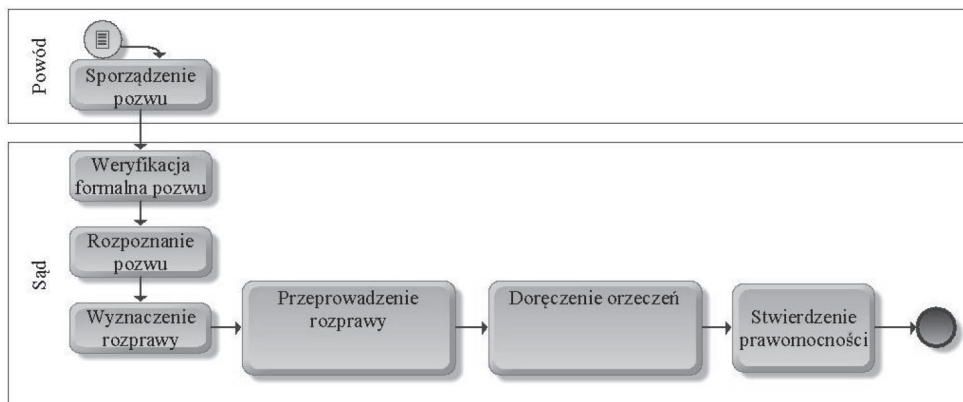
Rys. 6. Przebieg procesu cywilnego w notacji BPM

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać, postępowanie cywilne realizowane jest w dwóch podprocesach. Rozwijając podproces „postępowanie cywilne”, możemy go przedstawić jak na rys. 7.

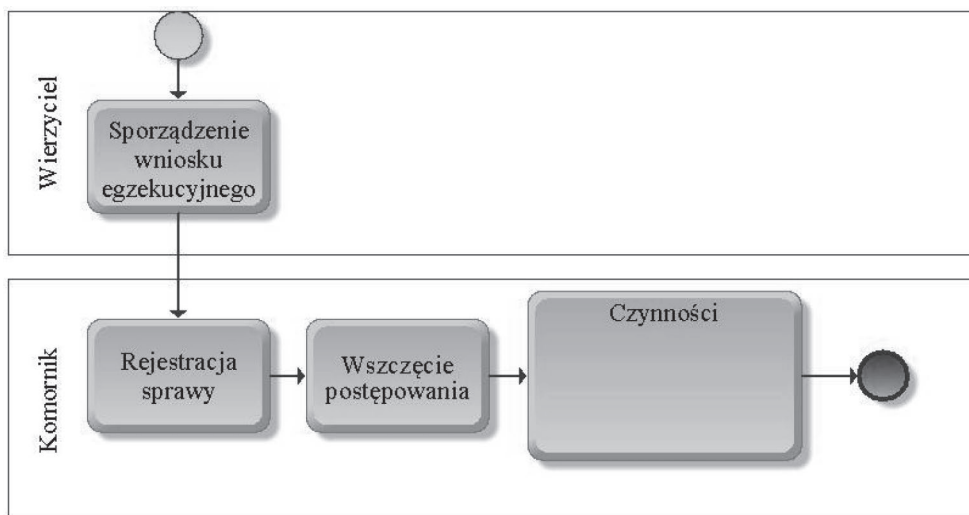
Należy zaznaczyć, że aby postępowanie cywilne mogło zostać wszczęte, musi zachodzić relacja między powodem a pozwanym. Najczęstszą postacią jest posiadanie umowy o świadczenie, której warunki nie zostały przez pozwanego zrealizowane w całości lub części. W takim przypadku powód wysyła do pozwanego wezwanie do spełnienia świadczenia (całościowego lub częściowego) w określonym czasie, po upływie którego ma możliwość skierowania sprawy do sądu. Z kolei postępowanie egzekucyjne, gdy roszczenie nie zostało zaspokojone, przez pozwanego, wyglądać będzie jak na rys. 8.

⁶ Na przykład widoki dostępne w mapach firmy Google Inc.

Rys. 7. Postępowanie sądowe w notacji BPM

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 8. Postępowanie egzekucyjne w notacji BPM

Źródło: opracowanie własne.

Zakończenie postępowanie egzekucyjnego stwierdzone jest w drodze postanowienia, które zostaje doręczone stronom postępowania – wierzycielowi i dłużnikowi. Zakończenie postępowania może stwierdzić, czy należność została wyegzekwowana na rzecz wierzyciela, czy też postępowanie umorzono z przyczyn przewidzianych w przepisach prawa.

5. Możliwość wykorzystania narzędzi wizualizacji do mapowania procesów prawnych

Dotychczas w literaturze nie podejmowano prób wykorzystania narzędzi wizualizacji do zobrazowania procesów prawnych. Główny nacisk kładziono na dokonywanie analiz ekonomicznych. Modelowanie graficzne procesów wykorzystywane jest najczęściej do prezentacji graficznej procesów biznesowych na potrzeby wdrożeń projektów informatycznych [Chomiak-Orsa 2012, s. 52-63; Chomiak-Orsa, Cieśliński 2014, s. 455-465; Chomiak-Orsa 2010]. Zatem narzędzia typu CASE, wypracowane w obszarze informatyki ekonomicznej, wykorzystywane są przede wszystkim na użytek wspierania zarządzania przedsiębiorstwem i procesów podejmowania decyzji. Należy również zauważyć, iż graficzne przedstawienie zależności między normami prawnymi może powodować pewne trudności, choć jest zadaniem wykonalnym. Wykorzystanie notacji BPM oraz UML jest użyteczne dla Komisji Europejskiej⁷ celem konsultacji Unijnego Kodeksu Celnego⁸ lub innych regulacji prawnych z państwami członkowskimi lub współpracującymi organizacjami. Wykorzystanie języka UML używane jest do określenia, jak ma wyglądać system informatyczny tworzony na wewnętrzne potrzeby [Chomiak-Orsa, 2008].

Normy prawne występujące w systemie prawnym niejednokrotnie się przeplatają, co ma na celu ujawnienie prawdziwej wypowiedzi ustawodawcy. W procesie dekodowania norm prawnych biorą udział normy z różnych gałęzi prawa i często okazuje się, że należy użyć wielu norm prawnych⁹. Graficzne ujęcie całego systemu prawnego lub pewnego jego fragmentu, może być czasochłonne, ale rezultaty uzyskiwane mogą być pozytywne. Funkcjonujące systemy informacji prawnej (SIP LEX i SIP Legalis) są tylko zbiorami aktów prawnych, orzeczeń sądowych i opracowań wydawanych przez wydawnictwa i nie zawierają funkcjonalności umożliwiającej dokonanie takiego dekodowania. Należałoby zatem podjąć pracę nad utworzeniem systemu informatycznego, który dawałby odpowiedź na zadane pytania, przy czym musiałby uwzględniać ciągłość zmian w systemie prawnym.

Aktualnie zadanie takie można wykonać z wykorzystaniem sztucznej inteligencji, ponieważ bazuje ona na zbudowanej bazie faktów, która następnie jest weryfikowana za pomocą odpowiednich reguł. Taka walidacja może wskazać, czy określony sposób jest dobry lub zły, a nawet może wskazać inne rozwiązania. Oczywiście, poza sztuczną inteligencją, można stworzyć odpowiedni algorytm, który by dokonywał takiej analizy i dawał określoną odpowiedź. Wadą wykorzystania algorytmu

⁷ Zob. [http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customs-code/ucc-bpm_en, dostęp: 8.01.2017].

⁸ Zob. [<https://itsmtaxud.europa.eu/businesspublisher/login.do?login=anonymous&password=anonymous>, dostęp: 8.01.2017].

⁹ Szerzej [Zieliński 2010] lub nowsze wydania tej publikacji.

może być to, że będzie działać tak jak go stworzymy. Może również nie zawierać wszystkich przypadków na wyjściu, w przeciwieństwie do ujęcia logicznego.

5. Zakończenie

Celem niniejszego artykułu było wskazanie, iż graficzna wizualizacja może być wykorzystana na potrzeby prezentacji procesów prawnych, tym bardziej że dzięki tej metodzie można w prosty sposób zobrazować, jakie są przepływy między normami prawnymi, jak również wskazać, czy występują luki prawne nie tylko w systemie prawnym, ale także w procesie dekodowania norm prawnych z przepisów. Można w związku z tym dokonać odpowiednich poprawek w ten sposób, że albo ustawodawca dokona zmiany określonego przepisu, albo doda nowy przepis, który usunie tę lukę.

Dokonując graficznej prezentacji procesów prawnych, należy dokonać jej w sposób dostatecznie czytelny, nie tylko dla osób zajmujących się profesjonalnie przepisami prawnymi (adwokaci, radcowie prawni, sędziowie, prokuratorzy, komornicy), ale także dla zwykłych obywateli.

Ograniczenia objętościowe niniejszego artykułu uniemożliwiają dokonanie pełnej analizy omawianego zagadnienia, w związku z czym autorzy podejmą się dalszej pracy w celu dokładniejszego opisanie poruszanego problemu.

Literatura

- Bator A. (red.), 2008, *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, wyd. 2, LexisNexis, Warszawa.
- Broniewicz W., 1996, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa.
- Chomiak-Orsa I., 2008, *Mapowanie procesów podstawowym etapem realizacji przedsięwzięcia informatycznego*, [w:] Nowicki (red.) A., *Informatyka Ekonomiczna*, nr 12, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- Chomiak-Orsa I., 2010, *Modelowanie z wykorzystaniem UML*, [w:] A. Nowicki, I. Chomiak-Orsa (red.), *Analiza i modelowanie systemów informacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Chomiak-Orsa I., 2012, *Technologie informacyjno-komunikacyjne jako przesłanka wirtualizacji mikroprzedsiębiorstw świadczących usługi oparte na wiedzy*, [w:] red. M. Nycz, *Informatyka Ekonomiczna*, nr 4(26), Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.
- Chomiak-Orsa I., Cieśliński W., 2014, *Strategiczny kontekst zarządzania procesami przepływu wiedzy – model komunikacji elektronicznej na przykładzie przedsiębiorstw sportowych*, Prace Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości, t. 27, nr 2, Wałbrzych.
- Dudycz H., 1997, *Wizualizacja danych jako narzędzie wspomagania zarządzania przedsiębiorstwem*, Wrocław.
- Frank J., Schlichting I., 2004, *Time-resolved imaging of macromolecular processes and interactions*, *Journal of Structural Biology*, no. 147 (3), s. 209-210.

<https://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/statystyki/statystyki-2012/download,2290,0.html>.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customs-code/ucc-bpm_en.

<https://itsmtaxud.europa.eu/businesspublisher/login.do?login=anonymous&password=anonymous>.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Notacja>.

http://www.lancut.sr.gov.pl/_archiwum/node/85.

Kozak A., 2008, *Zdarzenie prawne*, [w:] A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, wyd. 2, LexisNexis, Warszawa.

Plattner H., Hentschel J., 2006, *Sub-second cellular dynamics: Time-resolved electron microscopy and functional correlation*, *International Review of Cytology*, no. 255, DOI: 10.1016/S0074-7696(06)55003-X.

Zieliński A. (red.), 2014, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.

Zieliński M., 2010, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, LexisNexis, wyd. 5, Warszawa.